

20221206 Just Security As Women and Children Return to the West from Syrian Camps Lessons From Sweden

<https://www.justsecurity.org/84311/as-women-and-children-return-to-the-west-from-syrian-camps-lessons-from-sweden/>

Terwijl vrouwen en kinderen vanuit Syrische kampen terugkeren naar het westen, lessen uit Zweden

Een toenemend aantal westerse landen begint eindelijk gehoor te geven aan de oproep om duizenden van hun burgers te repatriëren die sinds de val van het zogenaamde "kalifaat" van ISIS begin 2019 vastzitten in het noordoosten van Syrië .al-Hol- en Roj-kampen wegens vermeende banden met ISIS, deze burgers uit 57 landen, de meesten van hen vrouwen en kinderen familieleden, zijn in hechtenis genomen door de Koerdisch geleide Autonome Administratie van Noord- en Oost-Syrië (AANES). De twee kampen bevatten een verbazingwekkend totaal van ongeveer 60.000 mensen, waaronder de meerderheid die uit Syrië en Irak komt. De Koerdische regering heeft herhaaldelijk een beroep gedaan op de internationale gemeenschap om de ongeveer 10.000 onderdanen van derde landen die niet uit Irak komen te repatriëren, maar de leiders van veel van die landen hebben de politieke wil ontbroken om hun wettelijke en humanitaire verantwoordelijkheden na te komen . Het resultaat is wat mensenrechtenverdedigers en advocaten een nieuw " Guantanamo aan de Eufraat " hebben genoemd.

In de afgelopen paar maanden hebben verschillende regeringen echter het voorbeeld gevolgd van landen als Kazachstan , Oezbekistan , Duitsland en Denemarken en zijn ze ook begonnen verantwoordelijkheid te nemen voor hun burgers in het noordoosten van Syrië. Frankrijk , Australië en Nederland hebben een aantal van hun burgers teruggenomen, en Spanje bereidt zich voor hetzelfde te doen. Bij terugkeer zullen personen die verdacht worden van misdaden worden behandeld door de gerechtelijke systemen, terwijl anderen moeten worden gereïntegreerd in hun samenleving en gerehabiliteerd. Er is weinig onderzoek beschikbaar naar de best practices voor het bereiken van deze doelen, maar er kunnen lessen worden getrokken uit praktijken die al goed hebben gewerkt - en die nog niet hebben gewerkt, waaronder het scheiden van gezinnen - in de ontvangende landen .

Een voorbeeld dat aan twee kanten snijdt, is het geval van de repatrieringen van Zweden en het eerste jaar van integratie van vrouwen en hun kinderen die uit het noordoosten van Syrië waren teruggebracht. Als maatschappelijk werker bij de niet-gouvernementele kinderrechtenorganisatie Repatriate the Children–Sweden heb ik nauw en continu contact gehad met acht vrouwen en heb ik 23 kinderen ontmoet sinds hun aankomst in Zweden. Ik heb ook contact gehad met ongeveer 40 uitgebreide familieleden van Zweden die naar Syrië zijn gereisd. Mijn organisatie biedt terugkerende gezinnen psychosociale steun en begeleiding, waardoor we een uniek inzicht krijgen in het opvangproces, vooral vanuit het perspectief van de gezinnen. Het volgende, gebaseerd op hun rekeningen en documenten van juridische uitspraken, is gebaseerd op een aankomend rapport, "Reception of Returnees: Reïntegratie en rehabilitatie na repatriëring uit Noordoost-Syrië — Leidraad voor opkomende praktijken." (Blijf op de hoogte voor de directe link wanneer het volledige rapport wordt gepubliceerd op Repatrieer de kinderen – Zweden .)

Terugkeerders naar Zweden

In vijf gevallen tussen september 2021 en mei 2022 heeft de Zweedse regering 12 vrouwen en 23 kinderen uit de detentiekampen in het noordoosten van Syrië naar huis gehaald. Deze families woonden eerder in door ISIS gecontroleerd gebied. Zweden waren tussen 2012 en 2016 naar Syrië en Irak gereisd, sommigen – hoewel niet allemaal – om zich bij ISIS aan te sluiten, met verschillende opvattingen over waar ze aan begonnen. In die tijd had Zweden geen specifieke wetten om te voorkomen dat mensen dergelijke reizen maken, noch wetten om degenen die terugkwamen automatisch te vervolgen. Het was in die tijd niet illegaal om lid te worden van of aangesloten te zijn bij een aangewezen terroristische groepering, hoewel het natuurlijk wel illegaal was om bijvoorbeeld oorlogsmisdaden en terroristische misdaden te plegen.

Toen de families terugkwamen in Zweden, werden ze opgewacht door meerdere autoriteiten en werden kinderen en moeders van elkaar gescheiden, terwijl de politie de moeders vasthield voor ondervraging op verdenking van bijvoorbeeld oorlogsmisdaden. De moeders werden 24 tot 48 uur vastgehouden voordat ze werden vrijgelaten, hoewel ze in alle gevallen op één na weken of maanden gescheiden bleven van hun kinderen (meer daarover hieronder). Geen van deze 12 vrouwen wordt momenteel beschuldigd van een misdrijf. Maar het onderzoek kan worden hervat als er nieuw bewijs naar voren komt, omdat de relevante strafrechtelijke classificaties geen verjaringstermijn hebben.

Na de eerste dag van aankomst van de families in Zweden, werd het officiële gecoördineerde opvangproces overgedragen aan de autoriteit van gemeentelijke sociale diensten voor individuele afhandeling op de locaties waar de repatrianten woonden voordat ze naar Syrië vertrokken. Als gevolg hiervan verschilde de behandeling van de gezinnen vaak van geval tot geval.

Terwijl de vrouwen in Zweedse detentie zaten, werden de kinderen onder de hoede gebracht van de kinderbeschermingseenheid van de sociale dienst, op grond van een wet die de tijdelijke verwijdering van de voogdij over het kind van de ouder toestaat - de Zweedse wet op de zorg voor jongeren (bijzondere bepalingen) (SFS 1990:52). In de meeste gevallen leidden deze gezinsscheidingen tot dramatische scènes van schreeuwende en huilende kinderen, aangezien ze van hun moeders werden gescheiden op het moment dat ze op Zweedse grond landden. In dossiers van de kinderbescherming van de sociale dienst die een moeder me liet zien, wordt vermeld dat haar zoon vreesde dat ze hem nooit meer zou vinden.

De tijdelijke verwijdering van het ouderlijk gezag en de staatsbescherming van een kind dat risico loopt, is een mechanisme van het algemene kinderbeschermingssysteem in Zweden en maakt deel uit van een gevestigde juridische procedure, opgesteld door de Zweedse Nationale Raad voor Gezondheid en Welzijn. Het kan echter worden toegepast zonder een kind fysiek te scheiden van zijn primaire verzorger. Ouder en kind samen in een sociale instelling plaatsen als er bezorgdheid bestaat dat een kind risico loopt, is een gebruikelijke praktijk die bedoeld is om de voorwaarden te scheppen voor een adequate en grondige beoordeling van de behoeften van het kind en de ouderlijke capaciteiten en situatie van de moeder .

Maar in slechts één geval werden kinderen onmiddellijk met hun moeder herenigd na haar vrijlating uit politiedetentie. In andere gevallen duurde het weken of maanden - zes maanden in één geval - voordat kinderen weer bij hun primaire verzorger konden komen. De kinderen, variërend in leeftijd van 3 tot 10, reageerden op de scheiding van hun moeders met symptomen van angst en depressie. Er zijn verschillende voorbeelden gedocumenteerd in dossiers die een reeks betrokken personen

beschrijven - tijdelijke pleegouders, artsen, kinderpsychiaters, psychotherapeuten, wettelijke vertegenwoordigers van kinderen en anderen - die zich verzetten tegen de scheidingen vanwege deze symptomen. In één geval was een kind wekenlang gescheiden van zijn moeder. In het medisch dossier van het kind staat dat de beoordelende arts aanbeveelt om het contact met de moeder zo snel mogelijk te herstellen in het belang van het welzijn van het kind. In het medisch dossier van een ander kind, ondertekend door een gespecialiseerde kinderpsycholoog en een gediplomeerde psychotherapeut, staat in de verklaring dat het kind verschillende ernstige psychiatrische symptomen vertoonde gedurende de maanden dat het kind gescheiden was van zijn moeder. Toen het kind herenigd werd met zijn moeder, merkten de evaluerende professionals op dat het welzijn van het kind geleidelijk verbeterde en stabiliseerde.

In enkele gevallen hebben de sociale diensten, na een jaar in Zweden, kinderen nog niet herenigd met hun moeders – ook al worden de moeders niet verdacht van enige misdaad en distantiëren ze zich volledig van ISIS en gewelddadige ideologieën. Het is echter moeilijk te weten of sociale diensten andere redenen hadden voor hun beslissingen in deze gevallen van langdurige scheiding.

Geen van de moeders betwijfelde of hun kinderen zouden worden beoordeeld door de kinderbeschermingseenheid van de sociale dienst, of dat de Zweedse wet op de zorg voor jongeren (bijzondere bepalingen) op hun gevallen zou worden toegepast. Eigenlijk hebben de meesten van hen zelf al contact opgenomen met de sociale diensten van het kamp in Syrië, waarbij ze uitlegden dat ze begrijpen dat hun kinderen bij aankomst zullen worden beoordeeld en dat ze zullen meewerken in het belang van hun kinderen – maar de sociale diensten smeken om het belang van het kind voor ogen te hebben door de kinderen niet van hen te scheiden.

Een cruciaal – maar zeldzaam – voorbeeld van onmiddellijke hereniging

In één geval werd de moeder onmiddellijk na haar vrijlating uit politiehechtenis herenigd met haar twee kinderen en een grootmoeder die in Zweden woonde, en mochten ze alle vier samen blijven in een sociale instelling tijdens de beoordelingsfase dat volgde. (De grootmoeder had ook bij de kinderen kunnen blijven terwijl de moeder in politiehechtenis zat). Medewerkers van de sociale dienst hebben de moeder uitgebreid beoordeeld, zowel door middel van psychosociale evaluatie als een onderzoek van haar ideologische overtuigingen. Daarna kreeg ze professionele ondersteuning, zoals een sociaal steunpunt en een mentor. Kort daarna werden andere uitgebreide familieleden die in Zweden woonden bij de planning betrokken en mochten ze contact opnemen met de terugkerende familie.

Toen de autoriteiten oordeelden dat de kinderen veilig en goed verzorgd waren bij hun moeder, kreeg ze de voogdij terug en mocht het gezin de instelling volledig verlaten en een onafhankelijk leven gaan leiden. Zowel de kinderen als de moeder in dit gezin zijn goed hersteld en snel weer geïntegreerd. Dit voorbeeld, helaas uniek onder deze groep gezinnen die naar Zweden terugkeert, toont aan dat het mogelijk is om de onmiddellijke opvang te organiseren in overeenstemming met het belang van het kind. Een begripvolle, op kennis gebaseerde benadering door sociale diensten kan hulp opleveren die gebaseerd is op de werkelijke behoeften van het gezin in plaats van op onnauwkeurige ideeën over wat ze nodig zouden kunnen hebben.

Strategieën voor langdurige opvang om radicalisering te voorkomen

Als de kinderen op het platteland aankomen, is alles nieuw voor ze; het wordt een crisisachtige ervaring, terwijl ze in een nieuwe realiteit worden geduwd. Er is veel onderzoek gedaan naar de psychosociale gevolgen van ernstige gebeurtenissen en naar de ernstige risico's die dergelijke gebeurtenissen vormen voor psychisch herstel. Een basisprincipe in de moderne crisisopvang en psychologische eerste hulp is om groepen en families bij elkaar te houden en nieuwe scheidingen te voorkomen. Als een kind wordt gescheiden van een verzorger en een bron van veiligheid is, is er een verhoogd risico dat het trauma van het kind wordt versterkt en er meer angst en onzekerheid ontstaat. Gezins scheiding is zo potentieel schadelijk, zoals aangegeven in onderzoek naar gehechtheidstheorie en traumaverwerking, dat het kind posttraumatische reacties kan ontwikkelen. Tenzij bij de moeder blijven een reëel risico vormt voor een kind, is hereniging een kritieke stap voor succesvolle reïntegratie in de samenleving.

De behoeften van het kind, in relatie tot het ouderschap en de situatie van de moeder, moeten worden beoordeeld door de bevoegde autoriteiten en onderworpen zijn aan rechterlijke toetsing. Beslissingen die in dergelijke gevallen worden genomen, moeten prioriteit geven aan het concept van geen kwaad doen. De interventies moeten het leed verminderen en samenhang creëren. De autoriteiten moeten de voorwaarden scheppen om de interactie tussen het kind en de moeder te kunnen observeren, om samen met de moeder het welzijn en de ontwikkeling van het kind te zien en hoe de moeder reageert op de behoeften van het kind.

Ondersteunen van de kinderen betekent het ondersteunen van hun verzorgers en sleutelpersonen (zoals uitgebreide familieleden) die beschermende factoren kunnen zijn in het leven van het kind en die in het leven van het kind zullen blijven lang nadat de interventies van professionals zijn beëindigd. Voor kinderen die aan ernstige stress zijn blootgesteld, kan het risico op toekomstige psychische problemen worden verminderd als de omgeving van het kind beschermende factoren bevat en de belangrijke volwassenen in de dagelijkse omgeving van het kind door goede zorg en ondersteuning de voorwaarden voor herstel kunnen creëren .

Behoeften variëren voor individuen, afhankelijk van wat ze hebben meegemaakt en de levensomstandigheden waar ze naar terugkeren. Sommige moeders zijn tijdens hun verblijf in Syrië het slachtoffer geweest van geweld. Ze hebben allemaal in een oorlogsgebied gewoond en sommigen hebben hun kinderen of echtgenoten zien sterven. Ze hebben geleefd onder de psychologische stress van elke dag proberen te overleven, vrezend voor hun leven en dat van hun kinderen - ook in de kampen - en met onzekerheid over hun toekomst. Ondersteuning en interventies van de overheid, zoals sociale diensten en gezondheidszorg, maar ook van maatschappelijke organisaties die ondersteuning kunnen bieden, moeten gericht zijn op empowerment van de moeder en haar herstel en re-integratie mogelijk maken. Geestelijke gezondheid en psychosociale ondersteuning zijn belangrijke bijdragende factoren.

Een samenwerking tussen meerdere instanties met relevante autoriteiten en maatschappelijke organisaties (waaronder geloofsgemeenschappen) die contextuele kennis en begrip hebben, zou één antwoord kunnen zijn, zoals de speciale VN-rapporteur voor terrorismebestrijding en mensenrechten, Fionnuala Ní Aoláin, ontdekte tijdens een bezoek aan Oezbekistan in 2021 . Gouvernemente en niet-gouvernemente organisaties die samenwerken, kunnen met succes een holistische opvang plannen en uitvoeren om de behoeften van de gezinnen te beoordelen en eraan te voldoen en radicalisering te voorkomen. Dit omvat onder meer het helpen van de gezinnen om toegang te krijgen tot de ondersteuning die ze nodig hebben om hun emotionele, psychologische, sociale en theologische veerkracht te verbeteren.

Mentorschap om individuen te ondersteunen bij het verlaten van destructieve omgevingen is een belangrijke tactiek die in Zweden effectief is gebleken in andere contexten die verband houden met risico's op gewelddadig extremisme. Mentoren kunnen verschillende opleidingsachtergronden en directe expertise hebben (bijvoorbeeld een maatschappelijk werker, een imam of een psycholoog). Niet-oordelende, niet-stigmatiserende, hechte sociale steun en mentorschap voor terugkerende moeders kunnen vertrouwen opbouwen en de reïntegratie van de moeder ondersteunen. Bovendien hebben sommige terugkeerders, na blootstelling aan de radicale ideologie van ISIS, mogelijk hulp nodig van op geloof gebaseerde organisaties die theologische begeleiding kunnen bieden voor een gezond begrip van identiteit en verbondenheid. Dit kan ook een immuniserend effect hebben tegen discriminatie, propaganda en toekomstige geradicaliseerde rekrutering.

Het belang van het kind

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind vereist dat: "Bij alle acties betreffende kinderen, ongeacht of deze worden ondernomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn, rechtbanken, administratieve autoriteiten of wetgevende organen, zullen de belangen van het kind de eerste overweging zijn ." Tijdens hun verblijf in Syrië hebben deze kinderen en hun moeders in erbarmelijke omstandigheden geleefd, zowel vanuit humanitair oogpunt als op het gebied van veiligheid en beveiliging. De opvang van terugkerende gezinnen moet ordelijk verlopen, waarbij voorwaarden worden geschapen voor rehabilitatie en reïntegratie, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van de kinderen en het belang van het kind centraal blijft staan. Het belangrijkste doel moet zijn om terugkerende kinderen en hun gezinnen te beschermen tegen destructieve of gewelddadige omgevingen.

Ervaring uit de Zweedse casussen leert dat reïntegratie en rehabilitatie een grotere kans van slagen hebben wanneer de gerepatrieerde personen en hun families bij de planning worden betrokken. Een dergelijke betrokkenheid houdt gezinnen bij elkaar, voorkomt nieuwe scheidingen en bevordert een gunstig psychologisch herstel. Als het bij aankomst niet mogelijk is om de moeder en het kind bij elkaar te plaatsen, is het creëren van mogelijkheden voor het kind om regelmatig toegang te hebben tot zijn moeder essentieel voor het welzijn van het kind. In een van de gevallen verklaarde een tijdelijke pleegouder dat nadat het kind zijn moeder mocht ontmoeten, al was het maar voor een paar uur per twee weken, de tijdelijke pleegouder verbeteringen zag in het welzijn van het kind en zei dat hij zich meer vrolijk voelde.

Op dit moment zijn alle acht naar Zweden teruggekeerde moeders waarmee ik contact heb, begonnen met studeren of werken. Hun kinderen zijn geïntegreerd. Ze gaan naar school, hebben vrienden gemaakt en doen mee aan sociale activiteiten. Ze lijken goed hersteld te zijn en zich snel aan hun nieuwe leven aan te passen. Als je ze zou ontmoeten op de speelplaats of op hun schoolplein, zou je nooit denken dat dit de kinderen zijn die uit de gevangenkampen zijn gehaald.

Toch zeggen hun moeders dat de kinderen nog steeds worden getroffen door hun scheiding toen ze voor het eerst terugkeerden naar Zweden en door hun tijd in sociale instellingen. Moeders geven voorbeelden van hun kinderen die in paniek raken als de moeder uit het zicht is of midden in de nacht wakker worden om er zeker van te zijn dat de moeder er nog is. In verschillende gevallen hebben kinderen flashbacks van de stress van de scheiding en vragen ze nog steeds: "Wat is er gebeurd - waarom hebben ze je meegenomen, mam?"

Het is bemoedigend dat de verlatingsangst van de kinderen na verloop van tijd lijkt af te nemen. Een moeder zegt: "Toen we net herenigd waren, kon ik mijn kind zelfs niet voor korte momenten alleen

laten zonder dat ze bang was dat ik niet zou terugkeren. Nu is ze naar school gegaan en kan ik haar ook bij mijn moeder laten en dat gaat goed.”

Dit suggereert de belangrijke rol die de moeders speelden, niet alleen om hun kinderen te beschermen tegen bedreigingen tijdens hun tijd in de oorlog en later in de detentiekampen, maar ook om kansen te creëren voor hun kinderen om zich te ontwikkelen. Bij hun aankomst in Zweden waren hun mogelijkheid om in veiligheid en waardigheid bij hun familie te leven, naar school te kunnen gaan, toegang te hebben tot voedsel en positieve sociale activiteiten essentiële elementen voor het welzijn van deze kinderen. Dit, samen met de steun van de uitgebreide familie en andere sleutelfiguren in het leven van de kinderen, evenals professionele sociale ondersteuning en psychologische rehabilitatie voor mensen in nood, biedt de kinderen bescherming en een stabiele basis voor herstel en reïntegratie.